

Ekonomizace života

J.B.Kozák se ve své habilitační práci intenzivně zabýval vztahem logiky a ekonomizace myšlení; inspirací mu asi byl zejména Herbert Spencer Jennings knížkou „Behaviour of Lower Organisms“ (1906), ale na první pohled se tato „biologizace“ zdá být ještě problematičtější koncepcí, než jakou byl psychologismus, tak ostře kritizovaný hlavně Husserlem. Henri Bergson prý kdesi prohlásil (napsal), že „člověk má na to, aby si zjednodušil život, vynaložit stejné úsilí, jaké vynakládá, když si ho komplikuje“ (podle: *Perly ducha*, ed. Milada Kortmanová, Ostrava 1996). Nebudu si to ověřovat, ale v každém případě to považuji za dost hloupou zásadu. Život sám, zejména individuální i historický vývoj živých bytostí, stojí a padá se stupňováním komplexity; ne každá komplexnost je ovšem užitečná, perspektivní a vítaná. Chceme-li ovšem zbytečnou komplexnost odstranit, je to jistě dobrá věc, ale není to vlastně žádné „zjednodušení“, ale pouhé odstranění zbytečností, balastu. Skutečného, tj. účinného, efektivního zjednodušení lze dosahovat právě jen novými „vynálezy“ a tedy jistého typu novou složitostí, novou komplexitou. – Ale je tu ještě jedna cesta, kterou do toho nemůžeme zahrnout, a tou je právě ekonomizace, tj. svěřením určitých operací nižším operátorům, tj. vykonavatelům nižší, podřízené úrovně. Ale ani to nemůžeme dost dobře nazvat pouhým zjednodušením, neboť na počátku musel opět stát vynález nějaké nové cesty, nové metody, která teprve dodatečně byla vylepšována – a možná po jedné stránce i zjednodušována. Ale také zde platí, že ne každé zjednodušení je vylepšením, tak jako ne každá komplexifikace je už eo ipso zlepšením. Zkrátka a dobře: ekonomizace nemůže nikdy spočívat jen v nějakém zjednodušení, nemůže být na pouhé zjednodušení redukována. A tím je také aspoň v jistém smyslu dána odpověď na kritiku, vytýkající určitým koncepcí „biologizaci“ nebo „psychologizaci“: pokud se takové koncepce opravdu dopouštějí redukcionismu, je jejich kritika oprávněná. Ale pokud nechtějí z nižší úrovně odvozovat úroveň vyšší, ale chtějí zkoumat, do jaké míry a v jaké podobě jsou nižší funkce zapojovány do vyšších souvislostí a komplexů souvislostí, je takový postup naprosto oprávněný.

(Písek, 101127-1.)